

Nr 74

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett arbetsmedicinskt institut m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

DRIFTBUDGETEN

Femte huvudtiteln

I propositionen nr 1 (bilaga 7, punkterna F 13—16) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1966/67 beräkna följande anslag, nämligen till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 800 000 kr.; Statens institut för folkhälsan: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 860 000 kr.; Arbetsmedicinska institutet: Avlöningar ett förslagsanslag av 2 700 000 kr. och Arbetsmedicinska institutet: Omkostnader ett förslagsanslag av 800 000 kr.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 62, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 11 februari 1966, föreslagit riksdagen att dels besluta, att den 1 juli 1966 skall inrättas ett centralt organ, benämnt arbetsmedicinska institutet, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet förordats, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att upprätta personalförteckning för arbetsmedicinska institutet i enlighet med vad i statsrådsprotokollet föreslagits, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för arbetsmedicinska institutet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67, dels till Arbetsmedicinska institutet: Avlöningar för budgetåret 1966/67 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kr., dels till Arbetsmedicinska institutet: Omkostnader för budgetåret 1966/67 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 780 000 kr., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för statens institut för folkhälsan i enlighet med vad i statsrådsprotokollet föreslagits, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens institut för folkhälsan, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67, dels till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar för budgetåret 1966/67 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 895 000 kr., dels ock till Statens institut för folk-

Bihang till riksdagens protokoll 1966. 6 saml. Nr 74

hälsan: Omkostnader för budgetåret 1966/67 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 864 000 kr.

Beträffande detaljerna i förslagen torde få hänvisas till propositionen.

I förevarande sammanhang har utskottet haft till behandling följande motioner, nämligen

dels en inom andra kammaren av herr förste vice talmannen *von Friesen* väckt motion (II: 827), vari hemställts att riksdagen med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 62 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att det planerade arbetsmedicinska institutet tillföres erforderliga personella och materiella resurser för att möjliggöra forskning och undervisning rörande yrkessjukdomar inom den invärtesmedicinska allergologins område;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Nyman* och *Sörenson* (I: 699) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 861), i vilka hemställts att riksdagen måtte

a) besluta att benämna det föreslagna institutet »Institutet för arbetsvetenskaplig forskning och undervisning»,

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1967 års riksdag om utbyggnad av institutet med en avdelning för arbetspsykologi och arbets-sociologi.

Beträffande motiveringen för yrkandena hänvisas till motionerna II: 827 och II: 861.

Utskottet. Förslaget om inrättande av ett *arbetsmedicinskt institut* innebär väsentligen att de nuvarande resurserna inom arbetshygien, arbetsfysiologi och yrkesmedicin i stockholmsområdet samordnas genom att yrkeshygieniska avdelningen vid statens institut för folkhälsan, vissa delar av de yrkesmedicinska och yrkesdermatologiska enheterna vid karolinska sjukhuset samt det av en privat stiftelse drivna Arbetsfysiologiska institutet i Stockholm sammanförs i en statlig institution. I förslaget innefattas även att den del av silikosutredningsverksamheten som f. n. åvilar folkhälsoinstitutet förs över till det nya organet.

Enligt departementschefen skall det föreslagna institutet kunna leda utvecklingen i landet på berörda områden, tjänstgöra som ett centrum för vidareutbildning av bl. a. läkare och tekniker inom arbetshygien och arbetsmedicin, ta initiativ till forsknings- och utredningsarbete samt fungera som ett centralt dokumentations-, informations- och konsultationsorgan. Vidare skall institutet kunna åta sig beställningsuppdrag från myndigheter, institutioner och företag samt fullgöra andra servicefunktioner.

För de uppdrag av servicenatur som institutet åtar sig bör enligt departementschefen full kostnadstäckning krävas. Det föreslås en speciell konstruktion för institutets avlönings- och omkostnadsanslag, som huvudsakli-

gen går ut på att institutet inom ramen för de anvisade anslagen skall redovisa en inkomst av uppdragsverksamheten motsvarande visst bestämt belopp — för nästa budgetår 300 000 kr. — och att, om inkomster utöver det angivna beloppet redovisas, institutet skall äga gå utöver den ram för verksamheten som angivits genom medelstillelningen i motsvarande mån.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse det förslag till samordning av de f. n. splittrade resurserna inom arbetshygien, arbetsfysiologi och arbetsmedicin som framlagts och tillstyrker att en statlig institution med de angivna uppgifterna inrättas i enlighet med förslaget. Ett sammanförande av de berörda verksamheterna till en gemensam organisation synes — under förutsättning att också lokalfrågorna får en snabb lösning i enlighet med departementschefens intentioner — böra medföra avsevärt förbättrade arbetsbetingelser. Utskottet instämmer i att serviceverksamheten bör byggas på självkostnadsprincipen. Den föreslagna anslagskonstruktionen förefaller ändamålsenlig. Mot beräkningen av intäkterna för det första verksamhetsåret har utskottet intet att erinra.

Enligt förslaget skall institutet ledas av en styrelse med representanter för myndigheter, arbetsmarknadsorganisationer m. fl. samt närmast under styrelsen av en direktör. Verksamheten är avsedd att bedrivas på fyra avdelningar, nämligen en medicinsk, en teknisk, en kemisk och en arbetsfysiologisk avdelning samt på en administrativ enhet. Enligt departementschefen bör institutet byggas upp etappvis under några år. Därvid borde förslag från den så kallade arbetsmedicinska nämnden — en tillfällig nämnd som haft och fortfarande har i uppdrag att på grundval av framlagt utredningsförslag närmare förbereda institutets tillblivelse — kunna tjäna som riktmärke. Enligt nämndens förslag skulle organisationen vid en treårig uppbyggnadsperiods slut omfatta i runt tal 120 tjänster, varav vissa arvodesbefattningar — bl. a. en psykolog- och en sociologbefattning. Departementschefen beräknar för budgetåret 1966/67 antalet tjänster vid institutet till 90, varav 17 nyinrättade. Härtill kommer att departementschefen för nämnda budgetår beräknat medel för arvodesbefattningarna.

I motionerna I: 699 och II: 861 yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till 1967 års riksdag om utbyggnad av institutet med en avdelning för arbetspsykologi och arbetssociologi. Som stöd för att de arbetspsykologiska och arbetssociologiska resurserna bör byggas ut på förslaget sätt hänvisar motionärerna till att problemen inom förevarande områden — såsom framhållits i bakomliggande utredningsförslag — blivit allt viktigare i och med industrins rationalisering. Detta gäller exempelvis vissa arbetsanpassningsfrågor, anställningsprövningar, arbetsanalyser, bedömning av trötthets- och stressfaktorer samt i allt större utsträckning frågor som berör den äldre arbetskraftens problem.

Det synes utskottet lämpligt att institutet byggs upp etappvis under några år i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen anfört.

Den för det första verksamhetsåret föreslagna dimensioneringen anser utskottet väl avvägd. Ehuru utskottet i likhet med motionärerna anser att beteendevetenskaplig forskning i arbetslivet har stor betydelse, är utskottet inte berett förorda att utökning av den föreslagna organisationen med en avdelning för arbetspsykologi och arbetssociologi sker budgetåret 1967/68, vilket torde vara motionärernas mening. Den närmare prövningen av vilka resurser institutet bör tillföras vid olika tidpunkter efter utgången av det första verksamhetsåret synes i första hand ankomma på institutets styrelse. Med hänsyn till det anförda torde förevarande motionsyrkanden inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Mot bakgrund av den betydelse som motionärerna tillmäter den psykologiska och sociologiska sidan av det föreslagna institutets verksamhet yrkar de vidare i motionerna I: 699 och II: 861 att institutet bör benämnas »Institutet för arbetsvetenskaplig forskning och undervisning».

Utskottet, som anser att motionärernas förslag till benämning av institutet är alltför vittfamnande, godtar departementschefens namnförslag och avstyrker sålunda ifrågavarande motionsyrkande.

I motionen II: 827 yrkas att riksdagen med bifall i övrigt till propositionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att institutet tillförs erforderliga personella och materiella resurser för att möjliggöra forskning och undervisning rörande yrkessjukdomar inom den invärtesmedicinska allergologins område. Motionären anför att allergier utgör en väsentlig del av yrkesmedicinen och citerar därvid departementschefen. Utbildnings- och forskningsmöjligheterna är emellertid mycket begränsade, anför motionären vidare. Endast en ordinarie akademisk lärarbefattning inom allergologins område finns i vårt land, nämligen en professur i klinisk dermatologisk allergologi vid karolinska sjukhuset. Frågan om inrättande av ordinarie forsknings- och undervisningstjänster för invärtesmedicinsk allergologi har i anledning av motioner prövats av riksdagen upprepade gånger utan resultat. Som exempel på en sjukdom inom den invärtesmedicinska allergologin vilken ofta är en yrkessjukdom nämner motionären astma och anför, med exemplifieringar beträffande olika yrkeskategorier som brukar drabbas härav, att alla de faktorer som framkallar sjukdomen inte är kända.

När utskottet senast hade att behandla motionsyrkanden angående en akademisk lärartjänst av förenämnt slag, vilket skedde i samband med handläggningen av Kungl. Maj:ts framställningar under åttonde huvudtiteln om anslag till högre utbildning och forskning vid 1964 års riksdag, uttalade utskottet att starka medicinska och sociala skäl syntes ha anförts för angelägenheten av en professur inom området. Frågan härom syntes dock utskottet böra på sedvanligt sätt först prövas av vederbörliga universitetsmyndigheter, vilka bl. a. borde överväga den lämpligaste lokaliseringen av en sådan professur. Utskottet förklarade sig med hänsyn härtill inte berett att tillstyrka motionsförslaget, vilket gick ut på att en skyndsamt utredning om inrättande av professuren borde ske.

Det föreslagna inrättandet av en central institution med uppgifter bl. a. inom yrkesmedicinens område anser utskottet inte i och för sig böra föranleda att utskottets vid 1964 års riksdag gjorda ställningstagande beträffande en ordinarie forsknings- och undervisningstjänst inom området för invärtesmedicinsk allergologi frångås.

Enligt vad utskottet erfarit torde bl. a. vid regionsjukhuset för stockholmsområdet, karolinska sjukhuset, totalt sett finnas vissa resurser för klinisk forskning beträffande sådana astmafall som motionären närmare exemplifierat — oaktat någon särskild institution för invärtesmedicinsk allergologi inte finns därstädes. Viss expertis som därvid står till förfogande torde komma att vara knuten till det nyinrättade institutet. De som närmast avses är cheferna för yrkesmedicinska och yrkesdermatologiska sektionerna vid institutet, vilka enligt vad departementschefen anfört tillika skall vara överläkare vid yrkesmedicinska respektive yrkesdermatologiska klinikerna vid sjukhuset.

Utskottet anser det mycket betydelsefullt att forskning och undervisning beträffande invärtesmedicinsk allergologi inte eftersätts. I den mån den verksamhet inom allergologins område som motionsyrkandet avser faller inom institutets verksamhetsfält, synes dock i första hand institutets styrelse böra få tillfälle överväga spörsmålet om vilka resurser för ändamålet som framdeles bör fordras.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter torde motionen II: 827 inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Inte heller vad departementschefen i övrigt anfört och föreslagit beträffande det arbetsmedicinska institutet har givit utskottet anledning till erinran.

För *statens institut för folkhälsan* innebär förslaget att inrätta ett arbetsmedicinskt institut enligt departementschefen att medelsbehovet under avlöningsanslaget i och för sig skulle minska med 1 483 000 kr. Kungl. Maj:ts förslag beträffande nämnda anslag, vilket innebär en minskning av det samma med 1 247 000 kr., innefattar härigenom en faktisk ökning under anslaget. Det till omkostnader för folkhälsoinstitutet äskade beloppet innebär en ökning av omkostnadsanslaget med 352 000 kr.

Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen anfört och föreslagit i samband med beräkningen av anslagen för folkhälsoinstitutet.

Utskottet hemställer,

1. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 699 och II: 861, såvitt de avser föreslagen benämning av institutet,

a) besluta att den 1 juli 1966 skall inrättas ett centralt statligt organ, benämnt arbetsmedicinska institutet, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att upprätta personalförteck-

ning för arbetsmedicinska institutet i enlighet med vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

c) godkänna följande avlöningsstat för arbetsmedicinska institutet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	175 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	20 000
3. Ersättningar till experter och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	200 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 405 000
	Summa kr. 2 800 000;

d) till *Arbetsmedicinska institutet*: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kr.;

e) till *Arbetsmedicinska institutet*: *Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 780 000 kr.;

2. att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för statens institut för folkhälsan i enlighet med vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

b) godkänna följande avlöningsstat för statens institut för folkhälsan, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	452 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	38 000
3. Avlöningar till speciallärare, experter och tillfälliga biträden, <i>förslagsvis</i>	529 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	3 876 000
	Summa kr. 4 895 000;

c) till *Statens institut för folkhälsan*: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 4 895 000 kr.;

d) till *Statens institut för folkhälsan*: *Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 864 000 kr.;

3. att motionerna I: 699 och II: 861, såvitt de avser viss

utbyggnad av institutet, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

4. att motionen II: 827 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 april 1966

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström, Gillström, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Ivar Johansson, Fritz Persson, Per Jacobsson, Söderberg, Harry Carlsson, Mårtensson, Bertil Petersson, Kaijser, Hjorth, Dahln och Harald Pettersson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Karlsson i Olofström, Blidfors, Alm-gren, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, herrar Bergman, Turesson, Lindholm, Gustafsson i Uddevalla, Nelander, fru Holmberg, herrar Källstad, Nilsson i Tvärålund, Sjönell och fröken Ljungberg.

Reservationer

1) av fröken *Andersson*, herrar *Per Jacobsson*, *Harry Carlsson*, *Kaijser*, *Dahln*, *Harald Pettersson*, fröken *Elmén*, herrar *Turesson*, *Nelander*, *Källstad*, *Nilsson* i Tvärålund, *Sjönell* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att *dels* det stycke i utskottets yttrande, som på s. 3 börjar med »Det synes» och på s. 4 slutar med »riksdagens åtgärd», bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening hade det varit önskvärt om institutet redan från början eller åtminstone fr. o. m. budgetåret 1967/68 hade försetts med en fristående avdelning för forskning och undervisning i arbetspsykologi och arbetssociologi. Utskottet är nämligen av samma uppfattning som motionärerna i vad avser betydelsen av att de arbetspsykologiska och arbets-sociologiska aspekterna beaktas i högre grad. En intensiv grundforskning på detta område synes vara av den allra största vikt. Det torde sannolikt med tillgängliga resurser vara svårt att redan fr. o. m. nästa budgetår inrätta en särskild avdelning för arbetspsykologi och arbetssociologi. Enligt utskottets uppfattning bör emellertid en sådan avdelning komma till stånd så snart ske kan. Riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t ge denna uppfattning till känna.»

dels ock utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 699 och II: 861, såvitt gäller viss utbyggnad av institutet, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört angående vikten av att en avdelning för arbetspsykologi och arbetssociologi snarast inrättas vid arbetsmedicinska institutet;»

2) av herr *Kaijser*.